# ژانرهای سینمایی
## از شمایل‌شناسی تا ایدئولوژی

| بری کیت گرانت |
| شیوا مقانلو |

# FILM GENRE
## From Iconography to Ideology

| Barry Keith Grant |
| Shiva Moghanloo |

| ویراست دوم | چاپ سوم |

| ژانرهای سینمایی از شمایل‌شناسی تا ایدئولوژی |
| بری کیت گرانت | ترجمه‌ی شیوا مقانلو | ویراستار: مرتضی حسین‌زاده |
| مدیر هنری و طراح گرافیک: سیاوش تصاعدیان | تنظیم صفحات: آلا شویز |
| مدیر تولید: مصطفی شریفی | چاپ: دالاهو | صحافی: کیمیا |
| چاپ سوم | ۱۳۹۳ تهران | ۱۰۰۰ نسخه |
| شابک: ۰-۶۴-۵۱۹۳-۶۰۰-۹۷۸ |
| فروشگاه | تهران | خیابان انقلاب | بین فروردین و فخررازی | پلاک ۱۲۷۴ |
| تلفن فروشگاه: ۱۷ ۳۶ ۹۶ ۶۶ | ۴۵ ۳۵ ۴۶ ۶۶ | تلفکس: ۱۶ ۳۶ ۹۶ ۶۶ |

| Bidgol Publishing co. | نشر بیدگل |

| همه حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است |

## فهرست


مقدمه..... ۹

رویکرد به ژانرهای سینمایی..... ۱۳

ژانر و جامعه..... ۶۱

ژانر و مقوله‌ی تألیف سینمایی..... ۹۱

ژانر و بازنمایی..... ۱۲۹

مؤخره: خارج از مرزهای هالیوود..... ۱۶۳

کتاب‌شناسی..... ۱۷۵

نمایه..... ۱۸۹

## مقدمه

فیلم‌های ژانر(ی)، به زبان ساده، فیلم‌های تجاری بلندی‌اند که از راه تکرار و تنوع‌بخشی، داستان‌هایی آشنا را با شخصیت‌هایی آشنا و در موقعیت‌هایی آشنا تعریف می‌کنند. سینمای مردم‌پسند اغلب از فیلم‌های ژانری تشکیل شده است؛ همان نوع فیلم‌هایی که بیشترمان تماشا می‌کنیم، چه درسالن‌های سینما و چه در منزل بر روی دی.وی.دی و نوارهای ویدیویی. فیلم‌های ژانری در طول تاریخ سینما بدنه‌ی اصلی کنش فیلم‌سازی را تشکیل داده‌اند، چه در هالیوود و چه در سینماهای ملی سراسر جهان. اگرچه ژانرهای مختلفی در کشورهای مختلف وجود دارند، اما فیلم‌های تجاری‌ای که در همه‌جا تولید، توزیع و پخش می‌شوند بیشتر فیلم‌های ژانری اند.

با این همه گرچه فیلم‌های ژانری را معادل «سینمای عامه‌پسند»، و متضاد با سینمای هنری و سینمای تجربی، می‌دانند اما این تمایز درحقیقت این‌قدر هم روشن نیست. فیلم‌های مهم اما متفاوتِ کارگردانانِ سینمای هنری چون ژان‌لوک گدار[1]، اینگمار برگمن[2]، و راینر ورنر فاسبیندر[3] با برخی عناصر ژانری درآمیخته‌اند. دیوید بوردوِل[4] به شکلی متقاعدکننده نشان داده است که سینمای هنری خود نوعی ژانر است، با قراردادها و شیوه‌های بیانیِ خاص خود، و فیلم‌های ژانریِ امریکایی مثل آثار رابرت آلتمَن[5] و فرانسیس فورد کاپولا[6]، این عناصر را در خود جذب کرده‌اند (Bordwell 1979).

سینمای عامه‌پسند تقریباً به طور کامل بر طبق طبقه‌بندی‌های ژانری مرتب شده است:

1.Jean-luc Godard
2.Ingmar Bergman
3.Rainer Werner Fassbinder
4.David Bordwell
5.Robert Altman
6.Francis Ford Coppola

علمی‌ـتخیلی، وحشت، حادثه‌ای، هرزه‌نگاری، کمدی‌های عاشقانه، و از این قبیل. ایده‌ی ژانر برتمام جنبه‌های سینمایِ عامه‌پسند از تولید تا مصرف تأثیر می‌گذارد؛ از جزئیات تبلیغات سینمایی در رسانه‌های جمعیِ مختلف گرفته تا جدول پخش برنامه‌های تلویزیونی یا دسته‌بندی نوارها و دی.وی.دی‌ها در بازارهای کرایه‌ی فیلم. حضور فراگیر ژانرها در فرهنگ عامه‌پسند وقتی روشن می‌شود که در نظر بگیریم خود این کلمه هم‌زمان به حالتی خاص از تولید فیلم نیز اشاره می‌کند که اغلب با نظام استودیویی سینمای کلاسیک هالیوود برابر گرفته می‌شود؛ راهنمای مصرف ساده که آن نوع حس لذتی را به مخاطبان می‌دهد که از فیلم مفروض انتظار می‌رود؛ و نیز مفهومی نقادانه، ابزاری برای ایجاد نوعی طبقه‌بندیِ فیلم‌های عامه‌پسند و درک روابط پیچیده میان سینمای عامه‌پسند و فرهنگ توده.

تام رایال[1] سه سطح را تعیین کرده است که می‌توانیم بر اساس آن‌ها ژانرها را در سینما شناسایی کنیم: نظام ژانری (ارتباط ژانرهای جداگانه با یکدیگر و با تولیدات هالیوودی در کل)، ژانرهای تکی (ژانرهای مشخص و منحصربه‌فرد و عناصر مشترک آن‌ها)، و فیلم‌های تکی (خوانش تک‌فیلم‌ها در بستر ژانری آن‌ها) (1998b:329). این کتاب به بررسی ژانرهای سینمایی و فیلم‌های ژانری در هر سه سطح می‌پردازد، و تمرکز آن ـگرچه نه منحصراًـ بر سینمای امریکا به عنوان موفق‌ترین هسته‌ی تولیدیِ فیلم‌های ژانری در سراسر جهان است. کتاب حاضر ترکیبی از نظریه و نقادیِ عملی به دست می‌دهد، و ایده‌های پیرامون مباحث ژانری را با خوانش‌های انجام‌شده از فیلم‌های خاص هماهنگ می‌سازد.

مجموعه‌مطالعات موردی، مثال‌های بی‌انضمامی از مفاهیم نظری به دست می‌دهند و این مفاهیم را در متونی خاص تثبیت می‌کنند. فیلم‌های مورد بررسی ما طیف متنوعی از ژانرها را در طول تاریخ سینمای ناطق معرفی می‌کنند؛ و هر بحث، تحلیلی از فیلم به عنوان یک فیلم ژانری ارائه می‌کند. تحلیل ژانری هم طبقه‌بندی و هم ارزیابی فیلم‌های ژانری را میسر می‌سازد. این دو، دو وظیفه‌ی بسیار متفاوت‌اند و نباید با هم اشتباه گرفته شوند، گرچه اغلب این اتفاق می‌افتد. ژانرها امکان مقایسه‌ی آثار منفردی با خصوصیات مشابه را فراهم می‌کنند و از این طریق کمکمان می‌کنند خصوصیات منحصربه‌فرد آثار خاص را ببینیم. فیلم‌ها را نیز همچون تمام آثار هنری تنها می‌توان در پیوند با دیگر آثار داوری کرد.

فصل یک با نهادن ژانرهای سینمایی در بستر وسیع‌تری از فرهنگ توده و عام که خود متشکل

1.Tom Ryall

از گفتمان‌های ژانریِ بی‌شماری در رسانه‌های گوناگون است، آغاز می‌شود. تأکید فصل یک بر توضیح‌دادن عناصر مختلف فیلم‌های ژانری است، از جمله قراردادها، شمایل‌نگاری، صحنه، روایت، شخصیت‌پردازی و بازیگران. این فصل با بررسی مشکلات موجود در تعریف ژانر، و با تمرکز بر فیلم نوآر به عنوان نمونه‌ای خاص، به پایان می‌رسد. فصل دو به چگونگی ارتباط فیلم‌های ژانری با فرهنگی که آن‌ها را تولید کرده است می‌پردازد. فیلم‌های ژانری به عنوان معادلی برای «تولیدات رسانه‌های جمعی امروزی» برای آیین‌ها و اسطوره‌هایی مورد بحث قرار می‌گیرند که هم به مسائلی خاص و موردی که در لحظات تاریخی خاصی بروز یافته می‌پردازند و هم به بحث‌هایی جهانی‌تر. درون چنین بستری، مسائل مربوط به ایدئولوژی و تاریخ، در حین مطالعه‌ی موردیِ ژانرهای موزیکال و وحشت مورد بررسی قرار می‌گیرند. فصل سه مباحث مربوط به تألیف سینمایی را در بستری ژانری بررسی می‌کند، و با معرفی چند نمونه مطالعه‌ی موردی از مؤلفان شناخته‌شده نشان می‌دهد که چه‌طور کارگردانانی با حساسیت‌های مختلف، توانسته‌اند در عین حضور درون سنتهای ژانری، دیدگاه خاص خودشان را نیز بیان کنند. فصل چهار پرسش‌هایی کلان‌تر در مورد بازنمایی را مطرح می‌کند و با تمرکز بر این‌که چه‌طور فیلم‌های ژانری جنسیت، نژاد، رویکرد جنسی، و طبقه را تصویر می‌کنند، دوباره با چند نمونه‌ی موردی همراه می‌شود. این کتاب با گذر به خارج از هالیوود و سینمای امریکا به پایان می‌رسد تا دیگر سینماهای ملی و مشارکت آن‌ها در فیلم‌سازی ژانری را هم بررسی کند.

به این ترتیب هدف کتابِ حاضر هماهنگ‌کردن ادعاهای کلی با مثال‌های خاص و موردی، و تحلیل متنی در بستر و بافتاری تاریخی و فرهنگی است. در این‌جا رویکردهای نظری همچون فمینیسم، روان‌کاوی، ساختارگرایی، و پسامدرنیسم نیز به کار گرفته می‌شوند، اما تأکید اصلیِ ما بر فهم‌پذیری و ارتباط آن‌ها برای مطالعه‌ی ژانرهای سینمایی و فیلم‌های ژانری است. بنابراین این کتاب نه تاریخ ژانر است و نه تاریخ نظریه و نقادی ژانر، بلکه بیشتر مقدمه‌ای کلی است بر مبحث ژانر که ابزارها و الگوهای لازم برای درک و ارج‌نهادن به فیلم‌های ژانری را به دست می‌دهد.